

Verkiezingsprogramma 2014 – 2018.

Verbinden om te ontplooien en loslaten in vertrouwen.

1. Waar staan we voor?

1.1 Participatie van de overheid.

Gemeenten krijgen er veel (nieuwe) taken bij van de Rijksoverheid. Daarnaast leven we in een tijd, dat “de bomen niet meer tot in de hemel groeien”. De middelen worden schaarser en we zullen deze maatschappelijk verantwoord moeten (her)verdelen. Niet alles kan meer; we zullen een stapje terug moeten doen. Ook is de samenleving sterk veranderd en de gemeentelijke organisaties zijn te weinig meegegaan in deze veranderingen. Dit maakt dat gemeenten aan de vooravond staan van vernieuwing en verandering.

Wat ons betreft gaat de rol van de gemeenten veranderen van traditionele overheid als beleidsbepaler, naar *decentrale* sturing in interactie met inwoners en maatschappelijke actoren. De beleidsvoering verschuift in de richting van een meer integrale aanpak. Inwoners en belanghebbenden worden *betrokken* bij de beleidsvorming. Sociaal commitment aangaan met de directe omgeving en zoeken naar nieuwe coalities met maatschappelijke organisaties. En het stimuleren van het aangaan van experimenten.

Daarbij maximaal gebruik makend van ons *sociaal kapitaal*; onze inwoners, medewerkers en de vitaliteit van de dorpen. Dààr ligt ook voor een belangrijk deel het initiatief. De inwoners en het Bestuur hebben bewegingsruimte voor de uitvoering, om de lokale situatie te organiseren. De politiek kijkt niet bij elke beslissing mee. Maar we staan ook voor een gemeente die de initiatieven van de inwoners niet overneemt, maar deze juist stimuleert, faciliteert (met kennis, kunde en eventueel middelen) en convenanten aangaat met haar omgeving. Inwoners moeten kunnen rekenen op een transparante overheid, kwalitatieve ondersteuning en wederzijds vertrouwen. Maar ook op een gemeente die duidelijk is, in wat niet kan. Een proactieve gemeente met durf, die zich niet door de eerste de beste tegenslag uit het veld laat slaan, maar juist *samen* met de inwoners op zoek gaat naar mogelijkheden. We streven naar een minder dominante gemeente en een gemeente die *meedoet* in de samenleving en transparant is in haar werkwijze en verantwoording. Een gemeente als betrouwbare partner, consistent in haar beleid. We noemen dit: *participatie van de overheid*. Deze gedachtelijn ziet u terug in ons verdere programma. Wat ons betreft ligt ook daar, samen met het Sociale domein en de economische ontwikkeling van de regio, de prioriteit voor de komende raadsperiode.

1.2 De mens en menselijke maat centraal.

De afgelopen vier jaar heeft de PvdA zich sterk ingezet om de participatie *van onze gemeente* meer vorm te geven. Er zijn inmiddels mooie resultaten geboekt. We willen dit graag voortzetten, want we zijn er nog niet. Dit vergt loslaten, maar ook vooral vertrouwen hebben in de mens en de samenleving en vasthouden aan onze sociaal democratische waarden. De verschillen en ongelijkheden zal de PvdA alleen accepteren, zolang er niemand buiten de boot valt of in de verdrukking komt. En zo zitten wij ook aan de raadstafel. Vanuit een positief mensbeeld, met een realistische kijk op de samenleving.

Bestaanszekerheid, perspectief, werk en ontplooiingsmogelijkheden zijn voor ons belangrijke leidlijnen. We willen de partijen in de samenleving verbinden; samen maakt sterker en geeft ruimte tot ontplooiing van mensen en hun woonomgeving. We willen een schild zijn voor kwetsbare mensen en posities. En we voeren een politiek waarbij de *mens* en de *menselijke maat* centraal staan.

Onze fractieleden zijn nauw betrokken bij de vele ontwikkelingen in onze gemeente. Ze zijn aanspreekbaar op de politieke koers en staan altijd open om met u, uw organisatie in gesprek te gaan. Moeilijke thema's gaan we niet uit de weg, maar we gaan vooral kijken of en hoe we er een bijdrage aan kunnen leveren. Daarvoor willen we onze kennis inzetten en als het nodig is, gebruik maken van ons netwerk. En als iets niet kan, zeggen we het ook. De PvdA fractie is onderdeel van ons democratisch stelsel. Dat houdt in dat we het niet alleen voor het zeggen hebben en dat we werken op basis van uw vertrouwen.

1.3 Thema's en prioriteiten De Marne

Dun bevolkt, maar veel verbonden dorpskernen.

- De Visserij en de haven in Lauwersoog, zijn belangrijke economische motoren voor de regio. De in gang gezette ontwikkelingen rond de haven en de visserij op Lauwersoog (North Sea Fish project, upgraden van de haven), krijgen wat ons betreft voortgang.
- Toerisme en (vaar-) recreatie, zijn eveneens belangrijk voor onze economie. Een groot deel van de Waddenzee, die is aangemerkt als wereld erfgoed, ligt binnen onze gemeente. Voor de regio is het belangrijk hier meer van te profiteren. We willen, samen met de toeristische ondernemers hiervoor een actieprogramma opzetten.
- De intensieve ouderenzorg is geconcentreerd in Leens. We zetten ons in om de overige benodigde zorgwoningen (ongeveer 40), te spreiden over de dorpen, zodat men zolang mogelijk in het eigen dorp kan blijven wonen.
- Het Woon- en Leefbaarheidplan binnen de gemeente De Marne heeft een belangrijke basis gelegd voor het toekomstige beleid en aanpak met betrekking tot wonen, voorzieningen, leefbaarheid en sociale samenhang. Dit blijft voor ons belangrijk richtinggevend beleid.
- De gemeente De Marne heeft een uitgestrekt gebied en veel (kerk) dorpen. Elk dorp heeft vaak zijn eigen voorzieningen. Financieel gezien is het onmogelijk dat de gemeente dit allemaal in stand houdt. De PvdA blijft zich inzetten om de inwoners hierbij te betrekken en te zoeken naar mogelijkheden. Voorzieningen centraliseren binnen de gemeente is voor ons beslist *geen* uitgangspunt, multifunctioneel gebruik wel.
- Elk groter dorp (of meerdere dorpen samen) zou(den) een *dorpscentrum* moeten hebben waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten, waar activiteiten worden afgestemd, waar inwoners terecht kunnen met eerstelijns vragen op diverse gebieden. Maar het dorpscentrum fungeert ook als "vooruit geschoven post" en informatiepunt van en naar de gemeente, pikt signalen en klachten op, houdt mede toezicht op de leefbaarheid, spreek mensen aan, voert klein onderhoud uit en heeft eigen budget.
- Dit dorpscentrum kan prima gecombineerd kunnen worden met de decentraal georganiseerde onderdelen van de nieuwe gemeentelijke organisatie (zie Hoofdstuk 2). Tevens kunnen de andere maatschappelijke partners hier hun plek vinden. Wat ons betreft past dit uitstekend bij het gebiedsgericht werken en participatieve rol van de gemeente.
- In de gemeente De Marne zijn meer dan 70 beroepskunstenaars. We willen cultureel ondernemerschap graag stimuleren. Het creëren van een *kunstenaars- of atelierdorp* zou mooi zijn.

2. Gemeentelijke herindeling

Groeien en toch klein blijven...

Dit verkiezingsprogramma is geschreven op het moment dat er nog geen definitief besluit lag, met betrekking tot de gemeentelijke herindeling. Toch is op diverse fronten in dit programma al wel rekening gehouden met de herindeling. Natuurlijk is het van belang te weten hoe de PvdA in dit onderwerp staat? Daar gaat dit hoofdstuk over.

In de eerste plaats herkent en onderschrijft de PvdA veruit de meeste kritiek en conclusies van de Commissie Jansen. Deze komen (verkort) neer op:

- *Er liggen in de Provincie Groningen grote maatschappelijke opgaven. Daar komt de decentralisatie van de Rijksoverheid nog bij. De huidige gemeenten zijn te klein (ofwel de Provincie is te versnipperd) om deze opgaven aan te kunnen;*
- *De huidige samenwerking tussen de lagere overheden is slecht; men gunt elkaar (te) weinig;*
- *De samenleving is enorm veranderd en de gemeenten zijn daarin flink achtergebleven. Er zal een nieuwe wind (bestuurscultuur) in de gemeentelijke organisaties moeten gaan waaien;*
- *Wel grotere gemeenten, maar de kleinschaligheid stimuleren. De verbinding met inwoners, dorpen en de lokale behoeften verstevigen.*

De PvdA is voorstander van de gemeentelijke herindeling. Echter voor ons staat in deze discussie de “inhoud” voorop. De benodigde schaalgrootte is, wat ons betreft, afhankelijk van de wijze waarop de service aan de inwoners, de ontwikkeling van de dorpen, de lokale democratie en de *overheidsparticipatie* (zie 1.1) worden georganiseerd en verantwoord. De benodigde schaalgrootte van de nieuw te vormen gemeente is de uitkomst van dit proces en geen startpunt.

Zo staan wij in het debat rond de herindeling. Concreet betekent dit:

- Er blijft één gemeenteraad in de nieuwe gemeente. Er komen wat ons betreft geen deelraden.
- De dienstverlening van de gemeente is toegankelijk voor een ieder en liefst dicht bij de inwoners georganiseerd. Daarbij wordt (meer) gebruik gemaakt van hedendaagse IT oplossingen. (Bijvoorbeeld het ophalen van documenten is minder plaatsafhankelijk).
- Een *decentraal* ingerichte gemeentelijke organisatie, waarin *gebiedsgericht* wordt gewerkt en waarbij de diverse uitvoeringsonderdelen zijn verspreid over het gebied. (Beleid en uitvoering zoveel mogelijk scheiden).
- Bij de vraag hoe groot een gemeente moet zijn is voor ons ook belangrijk: stevige verankering van de lokale ontwikkelingen en aansluiting zoeken bij de cultuur historische grenzen in onze provincie. Het moet passen.
- Maar ook aansluiting zoeken bij de bestaande samenwerkingsverbanden. Dit scheelt geld en het vergroot de democratische invloed. Na de herindeling zou, wat ons betreft de wirwar van samenwerkingsverbanden waar een gemeente nu in werkt, sterk moeten zijn teruggebracht.
- Een bestuurscultuur die gericht is op samenwerken, elkaar wat gunnen, transparant is in werken en verantwoorden, zoeken naar mogelijkheden, maar ook duidelijk in de onmogelijkheden. Een cultuur waar gewerkt wordt vanuit visie, waar durf wordt getoond, vertrouwen gewekt en gegeven. Belangrijke kernwaarden: Duidelijkheid, proactief en gericht op de samenleving, goede communicatie naar de inwoners, informatie geven, inlevingsvermogen tonen en elkaar aanspreken op gedrag.
- *Een mens is geen nummer, maar heeft een naam.* Een gemeente staat dichtbij mensen en heeft oog voor de noden en zorgen van elk individu zodat er niemand buiten de boot valt.
- Herindelen kost geld. Wat de PvdA betreft mogen deze kosten niet worden afgewenteld op de inwoner en zal op termijn een deel van deze kosten moeten worden terugverdiend.
- Als gevolg van de decentralisaties (AWBZ, Jeugdzorg, Participatiewet en Passend onderwijs), komen er veel nieuwe taken op de gemeente af. Zoals het zich nu laat aanzien, zijn de middelen om deze goed uit te voeren onvoldoende. Onze lijn is:
 - De minima zoveel mogelijk ontzien;
 - Eigen bijdrage naar draagkracht;
 - De doelgroepen zoveel mogelijk vooraf betrekken bij het beleid;
 - Samen met de maatschappelijke partners zoeken naar doeltreffende, betaalbare en innoverende mogelijkheden.

Kortom, *groter groeien om juist kleinschalig* te kunnen blijven werken. Dààr ligt wat ons betreft de opgave! En een kritische lezer zal ongetwijfeld opgemerkt hebben dat de gemeente Hoogeland, zoals de commissie Jansen deze schetst, prima past in de context zoals wij dat voorstaan. En dat klopt,

echter we sluiten andere varianten niet bij voorbaat uit. Ons uitgangspunt is: *zo groot als moet en zo klein is als kan.*

3. Werk, inkomen en economie *Een fatsoenlijk bestaan*

3.1 Werk *Perspectief, ontplooiing en zingeving*

Onze droom is voor iedereen een baan. Maar wel goed werk met een loon volgens een CAO en betrokkenheid bij het eigen bedrijf. Andersom verwachten we van het bedrijf betrokkenheid bij werknemers en de lokale samenleving.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- Samen met werkgevers, werknemers, WSW instellingen, UWV en onderwijs, ontwikkelen van een *activerend Plan van Arbeid* voor de regio. Hierin worden alle groepen betrokken: werkzoekenden, jongeren, Wajong, ouderen, mensen met een beperking en mensen die vrijwilligerswerk doen. Dit plan is gericht op:
 - Primair: vinden van betaald werk voor iedereen. Daarnaast uitbreiden van plaatsingsmogelijkheden/vacatures door werkgevers *actief* te benaderen en te betrekken in het beleid;
 - Mensen met een WSW indicatie: zoveel mogelijk werk in reguliere banen. We gaan uit van wat iemand kan. Voor wie niet kan werken in een reguliere baan bieden we een beschermde arbeidsplaats binnen het regionale leerwerkbedrijf.
 - Vergroten van de toegangsmogelijkheden van werkzoekenden naar de arbeidsmarkt, bijv. door actuele portfolio's, gerichte (individuele) coaching, vergroten netwerk, enz.;
 - Starten van inventieve pilots, met als doel: *werk*
 - Een stevig vangnet creëren voor hulp en ondersteuning bij het zoeken naar werk
 - Opzet: niet laten hinderen door beperkende regels, maar deze regels juist ter discussie stellen. De budgetten participatiewet maximaal benutten.
- Wij vragen nadrukkelijk van werkgevers om ook hun maatschappelijke en sociale verantwoordelijkheid te nemen. Bij het uitbesteden van werk en inkoop zoekt de gemeente partners die (langdurig) werkzoekenden en jongeren (uit de eigen regio) inzetten (minimaal 10% van de aanneemsom). Daarnaast voldoen opdrachtnemers altijd netjes aan de eigen CAO verplichtingen. (*social return*)
- Aanbestedingen zoveel mogelijk lokaal. Natuurlijk speelt de verhouding prijs kwaliteit mee.
- De gemeente geeft, als werkgever, zelf het goede voorbeeld en geeft kandidaten zonder betaald werk een *preferente* positie bij vacatures. De gemeente gaat de doorgeslagen flexibilisering tegen. De ZZP-ers verdienen een betere positie op de arbeidsmarkt.
- De gemeente biedt als werkgever stageplaatsen en werkervaringsplaatsen voor jongeren (aantal: minimaal 5% van de formatie).

3.2 Inkomen *Bestaanszekerheid*

Een inkomen zorgt voor zelfstandigheid en creëert kansen. Juist in deze tijd van economische malaise willen we kwetsbare mensen blijven ondersteunen. Het is onacceptabel dat er in Nederland ongeveer 300.000 kinderen opgroeien in armoede.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- Een *activerend* beleid op het terrein van armoede bestrijding, gericht op preventie. En altijd tweesporig aanpak: gericht op begeleiding naar eigen inkomen én aanpak van de armoedeproblematiek. De prioriteit ligt bij kinderen.
- De extra gelden die door het Rijk vanaf 2014 voor armoedebestrijding worden vrijgemaakt, maximaal benutten m.n. voor het bevorderen van de participatie van kinderen. En liefst ook voor gezinnen die iets boven de 110% norm zitten.

- Schuldhulpverlening staat vooral in het teken van *preventie*. Wij vinden het belangrijk dat de gemeente *actief* de kwetsbare groepen benaderd met betrekking tot kwijtschelding lokale lasten, zorg en ondersteuningsmogelijkheden.
- De PvdA blijft zich actief inzetten voor het behoud en/of verruiming van kwijtschelding van lokale lasten voor mensen met een minimum inkomen.
- Geen wachttijden bij zorg- en welzijn verzoeken (o.a. schuldhulpverlening).
- De PvdA wil graag actief samenwerken met organisaties in de regio, die zich bezig houden met armoedebestrijding. Ook om de anonieme armoede op te sporen en te helpen.
- Veel kleine ondernemers hebben schulden en een laag inkomen. Ook zij kunnen terecht voor hulp.

3.3 Economie *Nieuwe wegen zoeken*

Economische groei creëert banen. Bedrijven zouden zich thuis moeten voelen in onze gemeente. Daarom zorgen we voor een goede bereikbaarheid van de regio, waar onderwijs, overheid en bedrijfsleven nauw samenwerken.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- In overleg met de ondernemers komen tot de oprichting van een *Regionaal Economisch Platvorm*, die zich inzet voor daadkrachtig beleid en adequate service om onze regio economisch te versterken. Een belangrijk onderdeel van dit bureau is het Starters Centrum, dat startende ondernemers ondersteunt en in contact brengt met andere bedrijven. Andere onderdelen zijn Visserij en Toerisme & Recreatie.
 - Het huidige ondernemersplatform wordt gelieerd aan dit platform.
 - De *Cottage Industries* (kleinschalige bedrijven op het platteland, die veelal gebruik maken van grotere netwerken) verder bevorderen in zowel sociaal, economisch als ruimtelijk opzicht (goede IT structuur, ontmoetingspunt, vestigingslocaties).
 - Het platform zoekt de (startende) ondernemer actief op. Opzetten netwerken.
 - Belangrijke innovatie thema's: visserij, voedselproductie, arbeidsmarkt, onderwijs, detailhandel en toerisme & recreatie.
 - Belangrijke doelen: aanjager, kennis delen, elkaar versterken, netwerken, afstemming, PR.
- Een goed en betaalbaar vestigingsklimaat is belangrijk. De ontwikkeling en inrichting van bedrijventerreinen wordt regionaal afgestemd op de vraag. Bestemmingsplannen hierop aanpassen.
- Het is aan de winkeliers zelf, om te bepalen of ze op zondag open willen zijn.
- Wij maken het voor starters gemakkelijker om een bedrijf aan huis te beginnen bijvoorbeeld door bestemmingsplannen hiervoor te verruimen.
- Bevorderen dat de bekendheid van de streek en de streekproducten wordt vergroot.
- We stimuleren vooral diervriendelijke en duurzame vormen van veehouderij.

4. Zorgen voor meedoen *Bundeling van krachten*

De zorgvraag neemt toe. Anderzijds komen er steeds nieuwe zorgmogelijkheden en behandelmethoden. Toch moet goede zorg voor iedereen betaalbaar zijn en binnen het bereik liggen. Draagkracht, zowel in financiële zin als in sociaal opzicht, is voor de PvdA een leidend principe. Daarnaast is het belangrijk dat iedereen betrokken kan zijn bij de samenleving.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- Zorg en welzijn zijn toegankelijk en dicht bij mensen beschikbaar.
- De PvdA zal, vanuit haar principes, het debat aangaan over de (her) verdeling van de publieke middelen in de zorg, het onderwijs, welzijn en huisvesting.

- Ons uitgangspunt is dat mensen zo lang mogelijk in eigen dorp kunnen blijven wonen.
- Probleemgezinnen krijgen gecoördineerde hulp bij zorg, schulden en opvoeding. Eén gezin, één plan en één aanspreekpunt.
- De PvdA wil innoverende en nieuwe vormen van (kleinschalige) zorg, die aansluit bij de zorgvragers, graag steunen.
- Mantelzorgers verdienen veel steun. Zij zijn de ruggengraat in ons zorgstelsel en de druk op hun neemt toe. Dat realiseert de PvdA zich terdege. We willen de ondersteuning van mantelzorgers faciliteren (bijvoorbeeld het tijdelijk overnemen van zorgtaken) en zorgen voor goede ondersteuning en samenhang in het vrijwilligerswerk.
- Er komt een *levensstijlcampagne* met een jaarlijks uitvoeringsprogramma om de gezondheidsverschillen in onze gemeente te verkleinen. In dit uitvoeringsprogramma komt o.a. aandacht voor het stimuleren van bewegen, gezond eten, alcoholmatiging en drugs- en alcoholmisbruik onder jongeren te verminderen. En tegengaan van overgewicht. Samenwerking met GGD, de provinciale sportkoepel, scholen en maatschappelijke organisaties.

5. Onderwijs, jeugd en zorg

Kwaliteit van het onderwijs staat voorop.

Voor de PvdA staat centraal dat kinderen zich optimaal en veilig moeten kunnen ontwikkelen, zowel op school als thuis. De kwaliteit van onderwijs staat voorop. De PvdA wil dat de gemeente de verantwoordelijkheid voelt voor goed onderwijs voor alle kinderen. Daar hoort een fijne leer- en leefomgeving bij voor onze jeugd, net als het bieden van perspectief en toekomst. Het schoolgebouw hoort een plek te zijn waar kinderen graag komen, waar het schoon en veilig is. De school moet het beste uit de kinderen naar boven halen. De school werkt samen met de buurt en andere instanties die zich ook met kinderen en hun omgeving bezig houden.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- Op het terrein van Onderwijs, willen we het al ingangezette beleid voortzetten. Het stimuleren van verdere integratie van de verschillende denominaties, met respect en ruimte voor eigen identiteit.
- De beschikbare middelen inzetten om te zorgen dat gebouwen voldoen aan de eisen van deze tijd. Daarbij gaat het niet alleen om de fysieke kwaliteit van een gebouw maar ook om de luchtkwaliteit in de ruimtes. Bij scholen horen goede gymzalen en sportaccommodaties.
- Wij vinden het belangrijk dat kinderen zich veilig in het verkeer kunnen bewegen en zijn een voorstander van verkeerseducatie.

Alle kinderen hebben recht op goed onderwijs. De PvdA steunt het doel van passend onderwijs, namelijk om zoveel mogelijk kinderen in het gewone onderwijs tot hun recht te laten komen. Maar voor een aantal kinderen zal bijzonder onderwijs noodzakelijk blijven.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- Teveel kinderen hebben bij aanvang van de basisschool een taalachterstand. Een volgende generatie kinderen behoort zonder achterstanden op te groeien. Middelen die we hiervoor in gaan zetten zijn bijvoorbeeld: de voorschoolse educatie, de verlengde schooldag en extra begeleiding.
- Scherp kijken naar het budget leerlingen vervoer, waarbij we degenen die het echt nodig hebben steunen.
- Wij zijn voorstander van integrale kindcentra.
- Bij goed onderwijs past ouderbetrokkenheid. Ouderbetrokkenheid kent vele varianten, in de klas, in de school of bij buitenschoolse activiteiten.

- Welzijn, buurtagent, wijkverpleegkundige, consultatiebureaus, het Centrum voor Jeugd en Gezin, huisartsen enz. horen allemaal betrokken te zijn bij de school en samen te werken. De gemeente heeft hierin een stimulerende rol.
- We zetten met het zogenaamde “Waddenmodel” blijvend in op het voorkomen en bestrijden van vroegtijdige schoolverlaters.

5.1 Jeugd en zorg

Jongeren betrekken...

Gelukkig gaat het met veel kinderen, jongeren en hun families goed. Maar er zijn ook situaties waarin er sprake is van kleine of grote problemen. De Jeugdzorg is vanaf 2015 een verantwoordelijkheid voor de gemeente. De PvdA wil dat er in de Jeugdzorg meer de nadruk komt te liggen op preventie en minder op zorg.

Veel gezinnen en kinderen hebben te maken met meerdere vormen van hulp. De betrokken organisaties moeten meer samenwerken. Dit kan door verschillende regelingen bij elkaar te brengen. We benutten de eigen kracht van deze jongeren en de gezinnen. Per gezin is er één gerichte aanpak. Een integrale benadering op de terreinen AWBZ, Jeugdzorg maar ook het passend onderwijs is daarbij van groot belang en vraagt een duidelijke regie van de gemeente.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil een positief jeugdbeleid waarin we uitgaan van versterking van de eigen kracht van ouders en kinderen, ophouden met onnodige etikettering en waar mogelijk ontzorgen en normaliseren.
- Voor betere en efficiënte Jeugdzorg willen we dat de gemeente de samenwerking tussen de aanbieders van Jeugdzorg regisseert. Eén gezin, één plan en één aanspreekpunt.
- Wanneer de veiligheid van kinderen in het geding is, wordt er zorgvuldig ingegrepen en zijn er goede opvangvoorzieningen beschikbaar.
- Wij maken beleid voor jongeren met betrokkenheid van de jongeren zelf.

6. Wonen

Een fatsoenlijk huis

De Partij van de Arbeid wil dat er wordt geïnvesteerd in betaalbare woningen, krachtige kernen en een goede bereikbaarheid. Een evenwichtig en eerlijk woonbeleid, waarbij er voldoende sociale woningen beschikbaar zijn, waarin eigen woningbezit voor brede groepen bereikbaar blijft en waarbij ondersteuning door de overheid op een rechtvaardige manier plaatsvindt. De PvdA wil dat er meer betaalbare woningen worden gerealiseerd, zowel voor huurders als voor (startende) kopers, die *aardbevingsbestendig* zijn. De PvdA kiest voor mensen, in plaats van stenen.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA vindt het belangrijk dat iedereen binnen een redelijke termijn een geschikte, betaalbare woning kan vinden. Het woningtoewijzingsysteem wordt hierop ingericht.
- Stimuleren van het vraaggericht bouwen. Hierbij hoort ook het mogelijk maken van zelfbouw van woningen (bijvoorbeeld door –collectief- particulier opdrachtgeverschap). We willen hiervoor een aangepast welstandsbeleid.
- Bouwen op inbreidingslocaties heeft onze voorkeur boven het ontwikkelen van nieuwe wijken/uitleggebieden. De Gemeente accepteert lagere grondopbrengsten.
- Bij nieuwbouw, vooral levensloopbestendige woningen bouwen. Ook kleinschalige woonvormen horen daarbij.
- Corporaties, nutsbedrijven, gemeente, bewoners (organisaties) en ondernemers (in regionaal verband) maken concrete afspraken over:
 - leefbaarheid en veiligheid in wijken en dorpen
 - kwaliteit en duurzaamheid van woningen

- herstructureringsprojecten
- invloed van bewoners op inrichting van hun woning, bij nieuwbouw en renovatie
- beleid met betrekking tot schulden (huisuitzettingen voorkomen)
- Wij vinden het belangrijk dat bewoners worden betrokken bij de (her-) inrichting van hun woning of straat. Dorpsbudgetten kunnen als instrument hiervoor ingezet worden.
- De PvdA dringt er bij de NAM en de Rijksoverheid op aan, ruimhartig te blijven in het vergoeden van de aardbevings schade.

6.1 Wonen en krimp *Niet uit het veld laten slaan.*

Krimp (het wegtrekken van bewoners van het platteland naar de stad en een dalend bevolkingsaantal door ontgroening en vergrijzing) is vooral een autonome ontwikkeling die maar deels beïnvloedbaar is. Krimp heeft tot gevolg dat de voorzieningen onder druk komen te staan. Woningaanpassing aan de nieuwe bevolkingssamenstelling is belangrijk. Voor ouderen zullen voorzieningen moeten worden getroffen zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. In gebieden waar echt leegstand gaat ontstaan is sloop niet uitgesloten.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- Geld vrij maken voor een fonds om te kunnen werken aan de leefbaarheid in de krimpregio's.
- We ontwikkelen een plan van aanpak voor onze regio om langdurige leegstand te voorkomen, ook voor die gebieden waar veel particulier woningbezit is.
- Bouwprojecten en herstructureringsprojecten worden afgestemd op de toekomstige bevolkingssamenstelling. En bouwen om het zelfstandig wonen van ouderen te faciliteren.
- Nieuwe bouwconcepten worden niet door regelgeving gehinderd.
- Wij vinden het belangrijk om *samen met de gebruikers* nieuwe concepten te bedenken en te proberen om de voorzieningen (onderwijs, sport, zorg, cultuur), in de dorpen in stand te houden. Voorzieningen bundelen is geen uitgangspunt, multifunctioneel gebruik wel.

6.2 Dorpen *Samen doen...*

De aanpak van de afgelopen jaren heeft goede resultaten opgeleverd voor leefbaarheid, kwaliteit van woningen, sociale cohesie en onderwijs. De buurt is een belangrijk ontmoetingspunt voor verschillende bevolkingsgroepen. Het blijft essentieel dat we investeren in dorpen om de leefbaarheid te vergroten. Schoon, heel en veilig blijft ons uitgangspunt.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- Wij zetten in op een *gebiedsgerichte aanpak* vanuit de gemeente. We willen gaan werken met *gebieds- of dorpsmanagers*, dorpsbudgetten en andere werkvormen die leiden tot versterking van de initiatieffkracht van de inwoners. Deze gebiedsmanagers werken vanuit de dorpscentra, zijn uitstekend op de hoogte van het gebied en de diverse beleidsvelden van de gemeente, regisseren de lokale vraagstukken en ontwikkelingen, zijn aanspreekpunt en brengen deze integraal tot een oplossing.
- Een *veilige* leefomgeving staat voorop. Daarvoor is het belangrijk dat mensen elkaar op straat aanspreken op gedrag en dat ouders hun kinderen aanspreken. Wij werken samen met woningbouwcorporaties, welzijns- en (jeugd)zorginstellingen, brandweer, politie, onderwijs, burgers en bedrijven.
- Het menselijk contact staat voorop. Maar daarnaast het creëren een *internetplatform* waar inwoners hun adviezen, beklemmende regels, signalen en ideeën met betrekking tot leefbaarheid, gevaarlijke situaties, onderhoud, werk, inkomen, etc. aan de gemeente/het dorpscentrum kunnen inbrengen. Altijd antwoord en geen klachtenbureau.

7. Sport en cultuur *Oog voor waar we vandaan komen*

7.1 Sport

Fit en vitaal

Sport en spel zijn belangrijke middelen voor cohesie en gezondheid. Ook voor de ontwikkelingen van kinderen, is sport belangrijk. Sportverenigingen vervullen een belangrijke maatschappelijke functie en zijn in veel dorpen het sociale cement van de samenleving.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil, in samenwerking met de sportverenigingen, een alternatief ontwikkelen voor de huidige minimaregeling, bijv. een *sportstimuleringsfonds* en dit actief onder de aandacht brengen van kinderen en hun ouders. Samenwerking tussen jongerenwerk, jeugdzorg en sportverenigingen vinden we belangrijk.
- Wij willen de sociale functie van sportverenigingen versterken door verbindingen te leggen met scholen, buitenschoolse opvang, welzijn, jeugdzorg en/of dorpshuizen.

7.2 Cultuur

Belangrijke waarden

Er is een grote traditie met betrekking tot het culturele leven: kunstbeoefening door amateurs, muziekscholen, bibliotheken, musea en cultuureducatie. Juist deze voorzieningen en hun toegankelijkheid staan onder druk door krimp en bezuinigingen. Wij willen ervoor zorgen dat er een kwalitatief goed aanbod blijft bestaan en dat cultuur voor iedereen toegankelijk blijft.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- Wij spannen ons in om kwalitatief hoogwaardige voorzieningen te bieden. Met name de muziekschool en bibliotheek.
- Wij stimuleren cultureel ondernemerschap. Dit kan leiden tot nieuwe creativiteit met een economische spin-off.
- Samenwerking tussen culturele voorzieningen en het onderwijs is belangrijk. Kennis over ons culturele erfgoed - waar komen we vandaan? - helpt jongeren bij het vinden van hun identiteit.
- Culturele instellingen gaan zelf actief op zoek naar bronnen van financiering, de gemeente stimuleert.

8. Natuur, milieu, landschap en verkeer

Duurzame economie

8.1 Schoon, duurzaam en mooi

Voor niets gaat de zon op...

De Partij van de Arbeid heeft de ambitie dat Nederland halverwege deze eeuw een duurzame economie heeft. Lokaal/regionaal milieubeleid en inzet zijn noodzakelijk om deze ambitie te realiseren en onze omgeving schoon en gezond te houden. De gemeente geeft het voorbeeld, stimuleert bedrijven, dorpen en inwoners om hun steentje bij te dragen.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- Samen met publieke en private partners geld inzetten om de duurzaamheid te stimuleren.
 - Door de oprichting van een *Regionaal Kenniscentrum Duurzaamheid*, die zich actief inzet voor een daadkrachtig beleid en adequate service om onze regio te verduurzamen. Ondernemers, inwoners etc. kunnen daar terecht voor advies en ondersteuning. Het kenniscentrum zorgt voor het delen van innovatieve ideeën en kennis. Ze stimuleert actief kleinschalige, regionale initiatieven en begeleid duurzaamheidsprojecten in de regio.
 - Bijzonder aandacht voor Visserij, Landbouw, Veeteelt. En gebruik van meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen en energie.
 - Het kenniscentrum geeft actief voorlichting (scholen) met betrekking tot duurzaamheid.

- Er wordt een breed relatie netwerk onderhouden, zodat kennis en middelen kunnen worden aangetrokken.
- Het intensiveren van de inspanningen richting CO2 neutrale gemeente.
- Alternatieve energiebronnen toepassen op het huidige woningbestand en duurzaam nieuw bouwen (prestatieafspraken met eigenaren).
- Eén van de dorpskernen is in 2018 wat energie en water betreft *zelfvoorzienend*.
- Duurzame alternatieven voor het energiegebruik worden in de gebouwen van de gemeente worden maximaal toegepast. De CO2 uitstoot van het gemeentelijke wagenpark wordt verminderd.
- Openbare ruimte beheren we, daar waar het kan, natuurlijk en ecologisch. De buurtbewoners en scholen worden actief betrokken bij het beheer van openbaar groen in hun directe leefomgeving. Waar mogelijk, wordt het beheer/toezicht van dit groen overgedragen naar inwoners en/of scholen (*Jeugdboswachter*).
- De gemeente participeert in de provinciale Energy Valley.

9. 8.2 Landschap *Ófblieven..*

Onze regio heeft een gevarieerd en uniek landschap, met het Nationaal Landschap Middag – Humsterland, het Reitdiepdal, de Waddenzee en het Lauwersmeer. De Waddenzee van Nederland en Duitsland is werelderfgoed sinds 2009. Dit landschap willen we koesteren, ontwikkelen en toegankelijk maken voor iedereen.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- Het beheer van deze unieke gebieden vergt een goede balans tussen de economische activiteiten en het behoud van het gebied.
- De aanleg van wandel- en fietspaden, zodat het Groningse Hoogeland in al zijn facetten goed tot haar recht komt.
- De bebouwing en beplanting in het gebied zodanig inpassen, dat de authenticiteit behouden blijft.
- Megastallen, varkensflats en dergelijke zijn niet welkom.
- Nachtelijke duisternis in natuurlijk gebieden herstellen en behouden.
- Wij zijn van mening dat we voorzichtig om moeten gaan met onze bodem en alles wat daar in zit. Ernstige gevolgen van gaswinning en –opslag zijn onaanvaardbaar. Voldoende draagvlak in de regio en veiligheid zijn bij gaswinning en –opslag voor ons doorslaggevend.

8.3 Verkeer *Je moet er wel kunnen komen...*

De bereikbaarheid van de regio is economisch gezien belangrijk. Voorts kent de regio veel forenzen. Veel organisaties tenderen naar het centraliseren van hun activiteiten of voorzieningen. De bereikbaarheid van deze voorzieningen komt daarmee onder druk te staan. Deze regio kent veel (zeer) kleine kernen en dat maakt openbaar vervoer tussen die kernen onderling veelal niet rendabel.

Dit betekent voor de komende periode:

- Openbaar vervoer tussen de grotere dorpskernen handhaven en waar nodig uitbreiden.
- Gebruikers betrekken bij het inrichten van de buslijnen.
- De *bereikbaarheid van de regio verbeteren en veiliger* maken. Doorgaand verkeer liefst buiten de dorpen om.
- Zorgcentra, bibliotheek, gemeentehuis en gemeentelijke voorzieningen zijn voor een ieder bereikbaar.
- Een toegankelijke infrastructuur in de vorm van adequaat en tijdig onderhoud van stoep, straat, vaarweg, kade en beschoeiing.

- Bij her-/inrichting staat seniorvriendelijke infrastructuur centraal. Wat goed is voor senioren is goed voor iedereen, 'design for all'.
- Rond scholen zijn veilige schoolzones. In deze schoolzones is de maximum snelheid voor auto's 30 km/u, zijn er parkeerverboden, veilige in- en uitstapplaatsen voor kinderen, veilige fietsroutes en voldoende fietsstallingen.
- 'Car sharing' wordt gestimuleerd.

10. Financiën van de lokale overheid

Geld op orde, inwoner voorop.

Door de financieel-economische crisis en de bezuinigingen vanuit het Rijk worden de financiële mogelijkheden van de gemeente steeds kleiner. Daarover zijn we realistisch. Echter niet alles draait om geld. Voor de PvdA staat de *inwoner centraal*. We hanteren een viertal uitgangspunten, t.w.:

1. De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten.
2. Er balans is tussen wat een inwoner betaalt aan lasten en datgene wat terugontvangen wordt aan service, veiligheid, woon- en leefgenot.
3. De inwoner en de voorzieningen zoveel mogelijk ontzien. Eerst bezuinigen op de gemeentelijke organisatie.
4. Terughoudendheid met betrekking tot financiële risico's (vastgoed en grond).

Natuurlijk willen we de gemeente financiën op orde houden, maar ook blijven *investeren in de gemeenschap*. Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- Meer extern geld aantrekken, middels cofinanciering. Europees, nationaal en provinciaal. Voortzetting van de samenwerking met partners zoals; corporaties, provincie, de rijksoverheid, Brussel en marktpartijen. Deze samenwerking bleek de afgelopen periode constructief.
- Als de veiligheid of de kwaliteit van publieke voorzieningen in het geding zijn, wil de PvdA niet per se voor een dubbeltje op de eerste rang zitten.
- Naast de maatschappelijke opgaven, ligt er voor de gemeente ook een stevige financiële opgave. Wij gaan ons inzetten om provinciale middelen aan te wenden, om de financiële druk op de gemeente te verminderen.
- De lokale lasten zo laag mogelijk en gelijke tred laten houden met de inflatie. Lokale belastingen waar een duidelijke tegenprestatie tegenover staat (afvalstoffenheffing, rioolretributies, etc.) worden kostendekkend doorberekend, met dien verstande dat het eerste streven is: *kostprijdsdaling*.
- Er worden reserves aangehouden om mogelijke tegenvallers te kunnen opvangen, maar het vormen van de reserves is geen doel op zich.
- De begrotingsdiscipline en de kostenbewustheid sterk verbeteren. Niet gebruikte middelen vloeien terug in de algemene reserve.
- De regeldruk verminderen. Naast het feit dat gemeenten hun eigen regels terugdringen, leggen we een lijst aan met (in de praktijk) *beklemmende regels* van andere overheden. Deze brengen we in bij de landelijke politiek en stellen we ter discussie.

Op deze manier *continueren* we het gedegen financieel beleid van de afgelopen periode en blijven de lasten voor de inwoner zo laag mogelijk. De inwoners zijn namelijk meer dan alleen belastingbetalers. Het zijn mensen die verwachten dat hun kinderen onderwijs krijgen in fatsoenlijke gebouwen. Maar ook dat hun ouders van een menswaardige oude dag kunnen genieten. Ondernemers willen graag een goed vestigingsklimaat. Dat kost nou eenmaal allemaal geld.